

Leon Smith:

Góðska í staðin fyri mongd

Føroyski fiskiflotin hevur farnu árin bara havt eitt fyri eyga: At fáa eina so stóra nøgd av fiski upp úr sjónum sum til ber. At góðskan skal vera góð og at havumhvørvið skal verjast, hevur dentur ikki verið lagdur á. Hesin »tonsamentalitetur« hevur ført okkum í óføri. Og vit nýðast at ganga aðrar leiðir, skal nokur vón vera. Í staðin fyri »nógur fiskur gevur nógvar pengar«, skal slagorðið vera, at »góður fiskur gevur nógvar pengar«.

Tað var við hesum fyri eyga, at Leon Smith – sum høvuðsuppgávu sína á DTH – teknaði ein kombineraðan línu- og snellubát. Hann greiddi frá uppgávuni í Nóatúni fyrst í juli mánaði. Vit hava fingið loyvi at endurprenta greinina, sum Sjúrður Skaale skrivaði í Fjøluni:

Leon Smith var liðugt útbúgvin sum akademivirkfrøðingur í august 1989. Hann flutti síðani heim til Føroya. Hetta var áðrenn kreppan av álvara fór at syndra samfelag okkara, og tey flestu hildu framvegis væl til standa.

Men heima hjá Leoni og teimum var nóg orðaskifti um føroyska búskapin. Serliga var tað tann veldugi studningurin til fiskivinnuna, sum varð umrøddur, greiddi Leon Smith frá í fyrilestrinum.

– Føroyingar hildu seg tá líva í einum modernaðum idnaðarsamfelagi. Nóg mikið var jú til av pengum, og okkara nýggju og dyru flakavirki útluttu nakað, tey kallaðu »liðugtjørva«. Men hetta var ikki so. 90% av øllum tí, vit útluttu, var blokkur – eitt lítið vert hálf-fabrikata.

– Og hetta var eisini orsökini til, at neyðugt var við øllum studninginum: Vit seldu okkara fisk ov bíliga. Tað, teir kjakaðust um úti á Argjum, var, hvussu hendan myndin kundi vendast. Hvussu kundi meira fáast fyri fiskin? Hvat var galdið, og hvat kundi broyst?

Fugltúgván

Eitt fúgkligt dømi um at føroyingar ikki øktu um virði á fiskinum fekt, tá Fugltúgván onkuntíð avreiddi sín fisk í Skotlandi, heldur enn í Føroyum.

– Tað vísti seg, at prísurin var dupult so høgur í Skotlandi sum í Føroyum. Og hann var hálvadrú ferð so høgur sum útlutningsvirði á blokkinum – sonendun »liðugtjørvi« hjá føroyingum, greiddi hann frá.

Fugltúgván er línubátur, og ber orð fyri at hagraiða sín fisk væl. Hetta sá Leon til

sum eitt prógv fyri, at væl hagraiddur, línuveiddur fiskur var ein gongd leið.

»Skít – tað fer bara til blokk«

– Tað kanska ljóðar sum ein sjálfvilygja at tað er lønandi at hagraiða fiskin væl, men soleiðis var ikki í Føroyum, segði hann.

– Sannleikin er, at hvørki fiskimenn, reiðarar ella flakavirki høvdu brúk fyri betri produkti, tí manglaðu pengar onkrastaðni, varð bara farið í landskassan eftir meir. »Afturbering til fiskivinnuna« varð henda skipan kallað. Sannleikin er, at hetta var ein studningur, sum gjørdi, at vit onga produktmenning hava í Føroyum farnu 20 árin.

– Tí blokkframleiðsla setti sera smá krøv til góðskuna á fiskinum. Einasta sum kravdist var, at fiskurin ikki var rotin...

– Og tá krøvini til góðskuna á fiskinum eru smá, verða krøv sjálvsagt heldur ikki sett til skipini um viðgerð av fiskinum. Tí fingi vit ein flota, sum er konstrueraður við eittans endamáli fyri eyga: At fáa fiskin upp úr sjónum í so stórum nøgdum sum til ber. Einasta góðskukrav var, at fiskurin ikki skuldi vera rotin. »Skít – tað fer bara til blokk kortini«, var ráðandi hugburðurin.

Eisini snella

Ein analysa av støðuni í flotanum saman við góðu úrslitum hjá Fugltúgvuni sannførdi alto Leon um, at línuveiðan var rætti vegurin.

Men tað var ikki bara Fugltúgván, sum kláraði seg væl. Gamla sluppin Esther – mannað við goml-

um monnum – var um hetta mundið besta skip í føroyska flotanum. Esther royndi við snellu. Og snellan hevur í nøkrum førum fyrirum fram um línuna. Serliga, sjálvandi, at upsi jú ikki fæst við línú.

DTH

Leon fór seinni at lesa á DTH. Og sum høvuðsuppgávu setti hann sær fyrst at tekna ein bát, sum kombineraði áðurnevndu skip. Tað skuldi vera Fugltúgván í stýriborð, og Esther í bakborð. Endamálið var at gera ein bát, sum setti góðskuna í hásetið, og soleiðis royna eina aðra leið enn tann »tonsamentalitet«, sum hevur avoytt føroyagrundin.

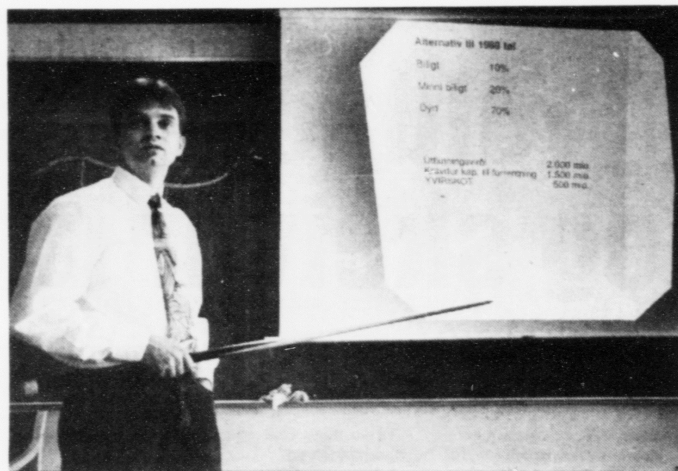
Í staðin fyri at hugsa, at »nógur fiskur gevur góðar pengar« skuldi slagorðið vera, at »góður fiskur gevur góðar pengar«.

Við hesum útgangsstøði fór Leon so undir uppgávuna.

Tað tekniska

Eftir at hava greitt frá teimum eygleiðingum og analysum hann gjørdi, áðrenn hann fór undir at tekna, kom Leon inn á tann tekniska partin av projektinum. Hvussu hann hevði konstruerað skrokkin, hvussu vektin á skipinum var býtt, hvussu tær ymisku funktiónirnar vóru samskipaðar osfr.

Og tekningarar vísu, at tað hevði eydnast honum at gera ein bát, har hvør einasti fiskur kundi bløðgast, kryvjust, reinsast og fást í frost innan fáar minuttir. – Tvs. at fiskurin í mest móguligan mun varðveittur tað virði, hann hevur, meðan hann enn svimur í sjónum.

At útrokningarnar eru í lagi, hevur Leon próvdómarsans orð fyri – hann fekk toppkarakter.

Í staðin fyri trolarar

Eftir fyrilesturinn varð Leon spurður, hvørja funktión hann hevði hugsað sær, at hesin báturin skuldi hava í føroyska flotanum.

– Stóð tað til mín, skuldi hetta bátaslagið verið tað

altdominerandi á Føroyagrundinum, segði hann. Vit hava so fá tons at fiska um árið, at tað er bara við at satsa 100% uppá góðsku, stovnsrøkt og at verja havumhvørvið, at vit kunnu klára tað. Og tað verður ikki gjørt við verandi flota. Skal nokur vón vera, mugu trolarnir burtur av Føroyagrundinum.

Men tað hevur gingið

stiltið hjá Leoni og pápa hansara John – sum var vegleiðari hansara, tá hann gjørdi uppgávuna – at fáa myndugleikarnar at trúgva uppá hesa loysnina.

Enn er ongin byggisáttmáli gjørdur, og lítið bendir í løtuni á, at so verður.

Framhald av síðu 3

– Tá var tað, at ein týskur professari í havlífvirði, Peter Wirtz, ið starvast á Madeira, spurdi meg, hví vit í Føroyum fáast við at drepa hval. Hann helt tað vera rættiliga ótrúligt, at føroyingar drepa hval, tá allur heimurin annars er ímóti hesum. Og hóast tað ikki er púra rætt, so skuldi tað eisini vísa seg, at hesin spurningur rættiliga sett livligt kjak í gongd.

Kundu eina væl etið mannabørn

Dorete sigur, at hon eftir førimuni svaraði, at føroyingar fyrst og fremst drepa grind, tí brúk er fyri matinum og at einki verður leggið upp í kjakið og spyrja, um hetta var ein politisk ella vísindarlig ráðstevna, vit

at greiða frá, at tvøstíð og spikið eru góður matur við ríkkum fæðsluinnihaldi, so sum proteinum, ómettaðum feittsýrum og øðrum.

– Tá eg so hevði svarað fyrst meg, helt týskarin, at tá so var, kundi vit føroyingar eins væl etið mannabørn, tí burtur úr tí fæst sama føðin, helt hann, greiðir Dorete Bloch frá.

– Hetta gjørdi sítt til, at allur salurin í einum var á gosi, og tað skuldi eisini vísa seg, at vit har á staðnum fingi góðan stuðul frá mongum av hinum, ið vóru til staðar. Tey høvdu ikki nakrantíð høyrð nakað, o ørt sum hetta, at vit akkurat tað sama kundu etið mannabørn. Eg mátti eisini leggja upp í kjakið og spyrja, um hetta var ein politisk ella vísindarlig ráðstevna, vit

vóru til.

Aftan á fundin og kjakið vóru tað mong, ið gjarna vildu stuðla føroyingunum, og eitt nú kom Dorete Bloch á tal við eina lærarinna av Madeira, ið var sera hugtakin av øllum tí, hon hevði høyrð.

Góðan stuðul

– Yvirhøvur var tað sera stuttligt at merkja, at vit har kundu fáa so góðan stuðul frá fólki, ið lítið og einki høvdu høyrð um Føroyar áður, sigur Dorete Bloch.

– Tað er ikki bara mótgangur allastaðni, tá talan er um grindadráp í Føroyum, og vit skulu eisini minnst til, at tað var á einari vísindaligari og sakligari ráðstevnu, at alt hetta fór fram, ið eg her havi greitt frá.

hj.